

FINTECH NOZARE UN TĀS ATTĪSTĪBAS TENDENCES LATVIJĀ *FINTECH INDUSTRY AND FINTECH DEVELOPMENT TRENDS IN LATVIA*

Jolanta Brice

Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmija, jolantabrice@outlook.lv, Rēzekne, Latvija
Zinātniskā vadītāja Dr.oec. **Iveta Mietule**

Abstract. *The financial sector has changed significantly in recent years due to rapid technological developments. Financial technologies in other words FinTech have introduced new trends in the financial market and already as of now FinTech has become an integral part of the financial world. With the introduction of various financial technologies, consumers are undeniably benefiting, but the question of what risks it brings to economies and what impact it has on financial stability remains relevant. The research summarizes several expert opinions about the development opportunities of the FinTech industry in Latvia.*

Keywords: *development, financial investments, financial technologies, FinTech.*

Ievads

Mūsdienās tehnoloģiskais progress notiek ļoti strauji un tas sev līdzi nes pārmaiņas dažādās jomās, arī finanšu nozare nav izņēmums. Tieši *FinTech* risinājumi ir tie, kas padara mūsu finanšu pārvaldību daudz vienkāršāku, ērtāku un arī drošāku, līdz ar to jau šobrīd sabiedrības ikdiena vairs nav iedomājama bez tādām inovācijām kā mobilais maksājums, bezkontakta norēķini, kredīta pieejamība pāris minūšu laikā, u.c.

FinTech (financial technologies) jeb finanšu tehnoloģijas ir tehnoloģijās balstītas finanšu inovācijas, kuras dod iespēju radīt jaunu biznesa modeli vai tā piemērošanas veidu, jaunu procesu vai pakalpojumu, kas maina līdzšinējo pieeju. Inovācijai jābūt vērstai uz konkurences veicināšanu un kvalitatīvāka, efektīvāka, ātrāka un modernāka pakalpojuma nodrošināšanu klientiem (*Finanšu un kapitāla tirgus komisija, 2021*).

Pētījumu mērķis ir analizēt *FinTech* nozari un tās attīstības tendences Latvijā.

Pētījuma uzdevumi:

1. Raksturot ar jēdzienu *FinTech* saistīto terminoloģiju.
2. Raksturot *FinTech* vispārējās attīstības tendences pasaulē un Latvijā
3. Analizēt nozari raksturojošos rādītājus (investīcijas un uzņēmumu skaits), lai pārbaudīt sākotnēji izvirzīto hipotēzi.
4. Apkopot esošos ekspertu viedokļus un atziņas par *FinTech* nozares attīstības potenciālu Latvijā.

Pētījuma ietvaros tika izvirzīta hipotēze – *FinTech* nozari raksturojošie rādītāji (investīcijas un uzņēmumu skaits) uzrāda nozares izaugsmi.

Pētījuma veikšanai izmantotās zinātniski pētnieciskās metodes – grafiskās interpretācijas metode, monogrāfiskā metode, statistikas analīzes metodes, kontentanalīze.

Pētījuma periods: 2010. - 2020. gads.

FinTech nozare un tās attīstības tendences Latvijā

Termins *FinTech* apvieno divus vārdus - *finanses* un *tehnoloģijas*. Šobrīd *FinTech* ir novatoriska un augoša joma, kas piesaista gan sabiedrības, gan investoru uzmanību (*Ryu, 2018*).

Pētīt dažādus informāciju avotus, informācija atšķiras - kāds lietojot terminu *FinTech* runā

<https://doi.org/10.17770/iss2021.6911>

tikai par, piemēram, banku konkurentiem kā nebanku kredītdevējiem vai uzņēmumiem, kas piedāvā alternatīvas norēķinu iespējas. Savukārt, kādā citā avotā kā daļa no *FinTech* tiek pieminētas arī, piemēram, banku un apdrošināšanas kompāniju ieviestās tehnoloģijas, kas būtiski uzlabo iestāžu pakalpojumu.

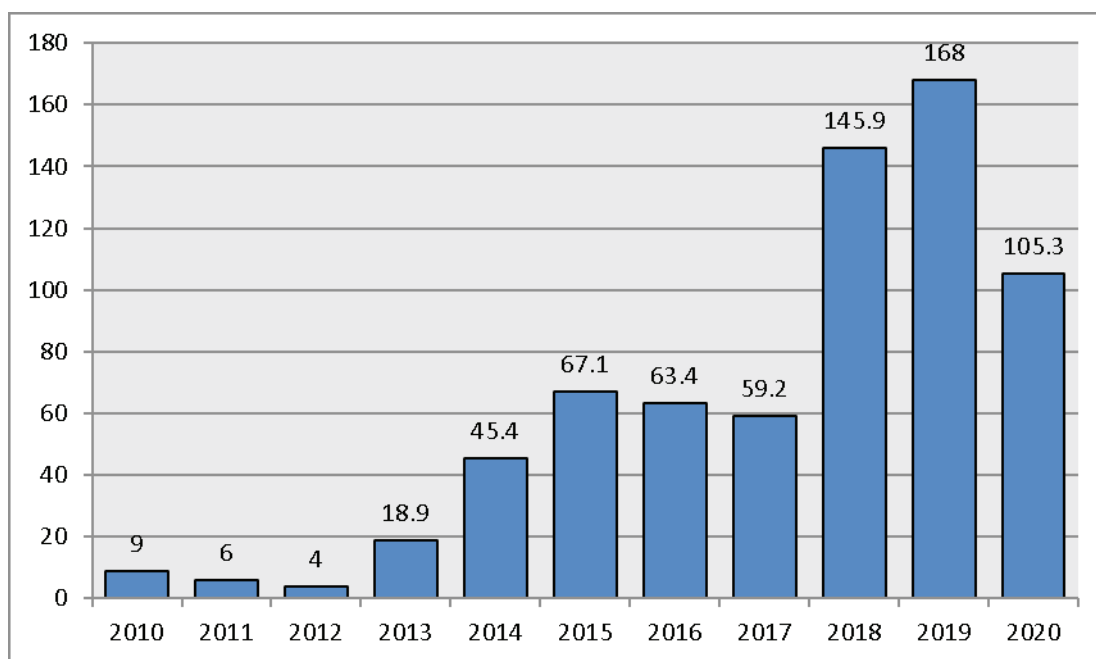
Mūsdienās *FinTech* bieži tiek uzskatīta par unikālu „lauļbu” starp finanšu pakalpojumiem un informācijas tehnoloģijām. Faktiski finanšu un tehnoloģiju attīstība jau sen ir savstarpēji saistīta un viena otru pastiprinošas nozares, taču tieši 2008. gada globālā finanšu krīze bija atspēriena punkts *FinTech* attīstībai. Šī evolūcija rada izaicinājumus gan regulatoriem, gan tirgus dalībniekiem, jo īpaši, lai līdzsvarotu jauninājumu potenciālos ieguvumus ar potenciālajiem riskus (*Arner, Barberis, Buckley, 2015*).

Pateicoties tieši 2008. gada finanšu krīzei, kad tradicionālais banku sektors kļuva ievērojami konservatīvāks un būtiski samazināja kredītēšanas apjomus (*Endziņš, 2016*), finanšu tirgū ienāca *FinTech* uzņēmumi, kas piedāvā alternatīvas finansējuma vai norēķinu iespējas (*Grišins, 2018*).

Tomēr *FinTech* nevar attiecināt tikai uz nebanku kredītdevējiem, tā sauktā *FinTech* ekosistēma kopumā ir daudz plašāka un ietekmē dažādas jomas, jo īpaši banku darbību apdrošināšanu, aizdevumus, personīgās finanses, elektroniskos maksājumus, riska kapitālu un ieguldījumu pārvaldību (*Blaney, 2020*). Līdz ar to *FinTech* apzīmē ne tikai jaunuzņēmumus, kas rada inovācijas konkrētā jomā, bet šo terminu attiecina arī uz, piemēram, banku un apdrošināšanas kompāniju ieviestajām finanšu tehnoloģijām, tādām kā mobilais maksājums vai bezkontakta norēķini (*Alt, Beck, Smits, 2018*). Tāpēc kā vēl vienu *FinTech* parādīšanās cēloni, var uzskatīt vispārēju tehnoloģiju attīstīšanos, kā rezultātā bankām, apdrošināšanas kompānijām radās iespējas nodrošināt mobilitāti, lietošanas ērtumu, finanšu pakalpojumu ātrumu un zemākas izmaksas (*Saksonova, Kuzmina - Merlino, 2017*).

Ar terminu *FinTech*, pirmkārt, apzīmē *FinTech* jaunuzņēmumus, kuri rada jaunu un alternatīvu produktu vai pakalpojumu, tādiem tradicionālajiem pakalpojumiem, ko sniedz dažādi finanšu tirgus dalībnieki, piemēram, bankas un ieguldījumu pakalpojumu sniedzēji. Otrkārt, ar *FinTech* terminu apzīmē arī to pašu finanšu tirgus dalībnieku tehnoloģiskus risinājumus, kuri uzlabo to sniegto pakalpojumu ērtumu, ātrumu un efektivitāti.

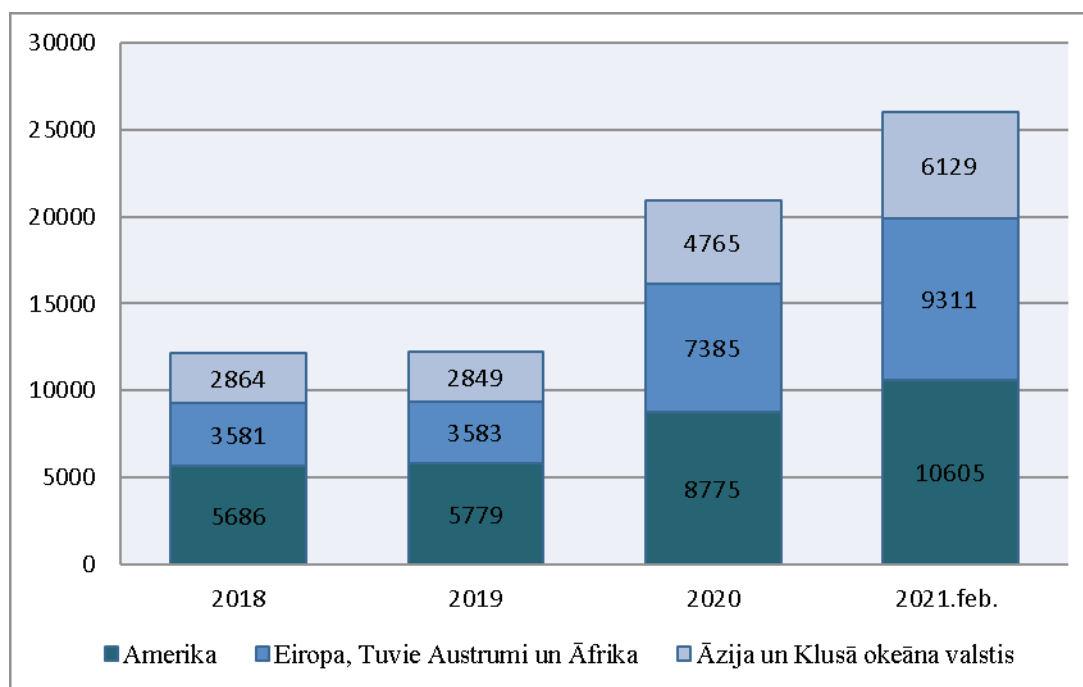
Šobrīd *FinTech* nozare piedzīvo galvu reibinošu attīstību visā pasaulē. To apstiprina arī audita, nodokļu un biznesa konsultāciju uzņēmuma KPMG pētījums par *FinTech* investīcijām visā pasaulē (*KPMG, 2019*).

1. attēls. Investīciju apjoms pasaulē, periodā no 2010. – 2020. gadam, mljrd. dolāri (autores veidots, Statista, 2021)

Kā redzams 1.attēlā, investīciju apjoms *FinTech* nozarē pēdējo 10 gadu laikā ir pakāpeniski pieaudzis. Taču kā redzams, īpaši straujš investīciju apjoma pieaugums, salīdzinot ar iepriekšējiem periodiem, ir 2018.gadā, kad investīciju apjoms pieaudzis vairāk kā uz pusi. 2019. gadā investīcijas turpina pieaugt, taču 2020.gadā investīciju apjoms *FinTech* nozarē krītas un tas skaidrojams ar Covid-19 krīzi pasaulē.

Investīciju apjomi *FinTech* uzņēmumos ir iespaidīgi, tāpēc svarīgi aplūkot arī *Fintech* nozarē darbojošos uzņēmumus – 2. attēlā atspoguļots *FinTech* kompāniju skaits pasaulē, pēc reģioniem, periodā no 2018. gada līdz 2021. gada februārim.

2. attēls. *FinTech* kompāniju skaits pasaulē pa reģioniem no 2018. līdz 2021.februārim (autores veidots, Statista, 2021)

Tāpat kā investīciju apjoms *FinTech* nozarē pieaug, ar katru gadu pieaug arī *FinTech* uzņēmumu skaits. Visvairāk *FinTech* uzņēmumi dibināti Amerikā, taču arī pārējie pasaules reģioni skaitliski daudz neatpaliek, it īpaši Eiropa. Kā 2.attēlā redzams, 2020. gadā, salīdzinot ar iepriekšējiem periodiem, *FinTech* uzņēmumu skaits pieaudzis gandrīz divas reizes un 2021.gadā uzņēmumu skaits turpina pieaugt. Šis pieaugums, tāpat kā investīciju kritums, visticamāk saistīts ar Covid-19 krīzi. Šajā gadījumā Covid-19 krīze sniedz pozitīvu aspektu, jo krīze radījusi tādas situācijas, kas piespiež pielāgoties esošajiem apstākļiem un meklēt jaunus risinājumus dažādu pakalpojumu sniegšanai.

Ņemot vērā, situāciju pasaulē, gan ar pieaugošo investīciju apjomu, gan *FinTech* nozares uzņēmumu pieaugumu, ir skaidrs, ka nozare šobrīd ir stabila un ar tendenci turpmākajos gados attīstīties. Iespaidu uz šīs nozares attīstību noteikti atstās arī Covid-19 krīze, taču kāda būs šīs krīzes ietekme – pozitīva vai negatīva, šobrīd ir grūti paredzēt.

Vispār ir grūti nodalīt *FinTech* Latvijā no *FinTech* visā pasaulē vai, piemēram, Eiropā, jo visa jaunā tehnoloģija ir mobila un bez robežām. Līdz ar to var tikai runāt par Latvijā operējošām vai reģistrētām kompānijām, piemēram, *Revolut* maksājumu kartes ir populāras Latvijā, taču tas nav Latvijas produkts (Bauze, 2019).

Pēc *Swedbank Latvija* un *Latvijas Jaunuzņēmumu asociācijas* veiktā pētījuma, Latvijā 2020. gadā kopumā ir vairāk nekā 500 jaunuzņēmumu, no kuriem 91 uzņēmums strādā tieši ar produktiem un pakalpojumiem finanšu tehnoloģiju jomā (Swedbank, 2020).

Latvijas finanšu pakalpojumu nozare vēsturiski bijusi ļoti spēcīga. Augsti kvalificēts darbaspēks, izdevīgs ģeogrāfiskais novietojums un augsti attīstīta digitālā infrastruktūra ir būtiski veicinājuši neseno IKT nozares izaugsmi. Tāpēc aizvien lielāku lomu iegūst tieši *FinTech* jeb finanšu tehnoloģiju start-up uzņēmumi (Swedbank, 2020).

Swedbank Digitālās stratēģijas un inovācijas jomas vadītājs Ģirts Bērziņš uzsver, ka Latvijas *FinTech* ekosistēmai ir spēcīgas saknes mūsu izglītības sistēmā un informācijas tehnoloģiju pakalpojumu izaugsmē. Lielākā daļa šodien zināmo pakalpojumu tika aizsākti vien 1990. gados, kad Latvija atguva neatkarību. Ņemot vērā, ka mēs sākām veidot savu digitālo infrastruktūru no nulles, mums bija iespēja attīstīt uzreiz tās tehnoloģijas, kuras bija atbilstošajam laikam modernākās. Šodien Latvija ir digitalizācijas pirmajās rindās - sākot no progresīviem maksājumu karšu pakalpojumiem līdz pat interneta pieejamībai diennakts banku darbībā (*Swedbank, 2020*).

Latvijas Alternatīvo finanšu pakalpojumu asociācijas vadītājs Gints Āboliņš uzskata, ka Latvijas finanšu tehnoloģiju uzņēmumi ir viens no spilgtākajiem piemēriem inovācijām finanšu nozarē: „Mēs redzam, ka šie uzņēmumi spēj sekmīgi konkurēt Eiropas un pat pasaules līmenī, bet – vai tas būs tikai viena uzņēmuma vai visas Latvijas veiksmes stāsts, noteiks tas, vai valsts spēs nodrošināt pievilcīgu vidi *FinTech* uzņēmumu attīstībai. Finanšu pakalpojumu sektors mainās, līdz ar to ir jāmainās arī normatīvajam ietvaram. Tas, kas derēja pirms pieciem gadiem, šodien vairs nedarbojas. Alternatīvo finanšu pakalpojumu sniedzēji aicina gan likumdevēju, gan uzraugošās iestādes sekot inovācijām un mainīties līdzī laikam, vienlaikus nodrošinot finanšu tirgus stabilitāti un patērētāju tiesību aizsardzību” (*Āboliņš, 2019*).

Jāatzīst, ka *FinTech* sniedz iespējas un ieguvumus kā tirgus dalībniekiem tā klientiem, bet vienlaikus rada arī riskus, kas būtu atbilstoši jānovērtē un jāpārvalda. Tehnoloģiski iespējoti finanšu jauninājumi nodrošina lielāku decentralizāciju, plašāku produktu un pakalpojumu dažādošanu, pēc tam ātrāku, pārredzamu, efektīvu un plašāku piekļuvi finanšu pakalpojumiem, tādējādi veicinot finanšu iekļaušanu. Neskatoties uz ieguvumiem, *FinTech* varētu radīt arī draudus finanšu stabilitātei mikro un makroekonomisko risku ziņā (*Vučinić, 2020*).

Runājot par nozares turpmāku attīstību, ekspertu vidū izskan divas versijas par šī sektora tālāko attīstību. Vieni apgalvo, ka *FinTech* „apēdīs” vecās bankas, otri – ka banku koncepts ir vecs kā pasaule un tās paliks. Patiesība ir kaut kur pa vidu. Jau tagad bankas ir sapratušas, ka to vecie modeļi vairs nav konkurētspējīgi, peļņas maržas krītas, daudzās valstīs ir pārāk daudz banku, tāpēc bankas investē jaunuzņēmumos vai arī cenšas pašas attīstīt savas tehnoloģijas. *FinTech* ir ļoti labs katalizators, kas stimulē uzlabot vecos, iesīkstējušos biznesa modeļus. (*Bauze, 2019*).

Baltic International Bank valdes priekšsēdētājs Viktors Bolbats norāda, ka daudzi *FinTech* uzņēmumi ir ienākuši tirgū un darbojas kā jaunuzņēmumi, tāpēc vēl nav zināms, vai tie augs un ar laiku ieņems lielāku finanšu sektora daļu, vai vairāk aizņems nišas un sniegs specializētus pakalpojumus lielākām iestādēm (*Bolbats, 2019*).

Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kameron priekšsēdētājs Jānis Endziņš uzskata, ka *FinTech* ir nozare ar augstu eksportspēju: „Informācijas tehnoloģiju straujā attīstība ir pavērusi citus biznesa apvēršņus daudzām nozarēm, taču finanšu nozarē IT risinājumu plašās iespējas ļāvušas radīt Latvijā uzņēmumus, kas šobrīd veiksmīgi sevi piesaka starptautiskā mērogā ar inovatīviem un mūsdienīgiem risinājumiem. Protams, joma vēl ir samērā jauna, un mācās gan pakalpojuma sniedzēji, gan saņēmēji. Tāpēc šobrīd pats svarīgākais ir nenoraut rokas bremzi ar apziņu, ka tas viss mums ir svešs un tāpēc neatbalstāms” (*Endziņš, 2016*).

Latvijas Alternatīvo finanšu pakalpojumu asociācijas vadītājs Gints Āboliņš norāda, ka svarīgi, lai *FinTech* nozare Latvijā attīstītos, valstij ir jāspēj piedāvāt vislabākos nosacījumus biznesa attīstībai. Āboliņš uzskata, ka jākoncentrējas uz nozares attīstību un jāapzinās, ka *FinTech* uzņēmumi un to pakalpojumu eksports ir mūsu iespēja attīstīt tautsaimniecību, bet mazāk – uz ierobežošanu un izskaušanu. Ja šāda būs politika, Āboliņš uzskata, ka pēc dažiem gadiem Latvija noteikti būs stabils Baltijas līderis ar tendenci paplašināt savu tirgus daļu arī pasaules mērogā (*Āboliņš, 2016*).

Finanšu jomas ekspertu viedoklis par *FinTech* nozari un tās attīstību un iespējām Latvijā, praktiski sakrīt – jau šobrīd Latvija ir digitalizācijas pirmajās rindās un arī turpmāk *FinTech* nozarei noteikti ir perspektīvas, vien nepieciešama pareizā attieksme, kā no valsts tā no pašu uzņēmumu puses.

Secinājumi

1. Ar terminu *FinTech*, pirmkārt, apzīmē *FinTech* jaunuzņēmumus, kuri rada jaunu un alternatīvu produktu vai pakalpojumu, tādiem tradicionālajiem pakalpojumiem, ko sniedz dažādi finanšu tirgus dalībnieki, piemēram, bankas un ieguldījumu pakalpojumu sniedzēji. Otrkārt, ar *FinTech* terminu apzīmē arī to pašu finanšu tirgus dalībnieku tehnoloģiskus risinājumus, kuri uzlabo to sniegto pakalpojumu ērtumu, ātrumu un efektivitāti.
2. Ņemot vērā, situāciju pasaulē, gan ar pieaugošu investīciju apjomu, gan *FinTech* nozares uzņēmumu pieaugumu, ir skaidrs, ka nozare šobrīd ir stabila un ar tendenci turpmākajos gados attīstīties. Iespaidu uz šīs nozares attīstību noteikti atstās arī Covid-19 krīze, taču kāda būs šīs krīzes ietekme – pozitīva vai negatīva, šobrīd ir grūti paredzēt.
3. Finanšu jomas ekspertu viedoklis par *FinTech* nozari un tās attīstību un iespējām Latvijā, praktiski sakrīt – jau šobrīd Latvija ir digitalizācijas pirmajās rindās un arī turpmāk *FinTech* nozarei noteikti ir perspektīvas, vien nepieciešama pareizā attieksme, kā no valsts tā no pašu uzņēmumu puses.

Izmantotie avoti un literatūra

1. Alt, R., Beck, R., Smits, M. T. (2018). FinTech and the Transformation of the Financial Industry. *Electronic Markets*, 28, 235 – 243. <https://doi.org/10.1007/s12525-018-0310-9>
2. Arner, D. W., Barberis, J., Buckley, R. P. (2015). The Evolution of Fintech: a New Post-Crisis Paradigm? *University of Hong Kong Faculty of Law Research Paper*, 2015/047. Retrieved 25.03.2021 from <http://www.juliaocoelho.com/wp-content/uploads/2019/05/SSRN-id2676553.pdf>
3. Āboliņš, G. (2016.) *Iespēja iekarot vietu globālajā finanšu tirgū*. https://www.lafpa.lv/content/uploads/2017/02/A%CC%84rpus_banku_finans%CC%8Cu_sektors_-1.pdf, sk. 26.03.2021.
4. Āboliņš, G. (2019). *Gints Āboltiņš: finanšu tehnoloģiju jeb FinTech uzņēmumu centrā ir klienti un to vajadzības*. <https://www.lafpa.lv/lv/gints-aboltins-finansu-tehnologiju-jeb-fintech-uznemumu-centra-ir-klienti-un-to-vajadzibas/>, sk. 25.03.2021.
5. Bauze, K. (2019). *Kārlis Bauze: 'FinTech' un finanšu sektora uzraudzība Latvijā*. <https://www.delfi.lv/news/versijas/karlis-bauze-fintech-un-finansu-sektora-uzraudziba-latvija.d?id=50815991>, sk. 25.03.2021.
6. Blaney, B. (2020). *Chart - Topping Fintech Stats for 2020*. Retrieved 25.03.2021 from <https://tipalti.com/fintech-stats-for-2020/>
7. Bolbats, V. (2019). *Klasiskās bankas un "FinTech" – konkurenti vai sabiedrotie*. <https://ir.lv/2019/08/07/klasiskas-bankas-un-fintech-konkurenti-vai-sabiedrotie/>, sk. 26.03.2021.
8. Endziņš, J. (2016). *Nozare ar augstu eksportspēju*. https://www.lafpa.lv/content/uploads/2017/02/A%CC%84rpus_banku_finans%CC%8Cu_sektors_-1.pdf, sk. 25.03.2021.
9. Finanšu un kapitāla tirgus komisija (2021). *Inovācijas un FinTech*. <https://www.fktk.lv/licencesana/inovacijas-un-FinTech/>, sk. 19.03.2021.
10. Grišins, J. (2018). *FinTech un bankas – kurš kuru vai abi kopā vienotam mērķim?* <https://www.db.lv/zinas/capitalia-baltijas-valstu-uznemumiem-pern-aizdevis-20-miljonus-eiro-494919>, sk. 25.03.2021.
11. KPMG (2019). *The Pulse of FinTech 2019*. Retrieved 25.03.2021 from <https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/xx/pdf/2019/07/pulse-of-fintech-h1-2019.pdf>
12. Ryu, H.S. (2018). Understanding Benefit and Risk Framework of Fintech Adoption: Comparison of Early Adopters and Late Adopters. *Proceedings of the 51st Hawaii International Conference on System Sciences*, 3864 – 3873. Retrieved 26.03.2021 from <https://core.ac.uk/download/pdf/301374597.pdf>
13. Saksonova, S., Kuzmina - Merlino, I. (2017). Fintech as Financial Innovation – The Possibilities and Problems of Implementation. *European Research Studies Journal*, 20(3A), 961 - 973. Retrieved 25.03.2021 from https://www.um.edu.mt/library/oar/bitstream/123456789/30472/1/Fintech_as_Financial_Innovation_The_Possibilities_and_Problems_of_Implementation_2017.pdf
14. Statista (2021). *Number of Fintech startups worldwide from 2018 to February 2021, by region*. Retrieved 26.03.2021 from <https://www.statista.com/statistics/893954/number-fintech-startups-by-region/>
15. Statista (2021). *Total value of investments into fintech companies worldwide from 2010 to 2020*. Retrieved 26.03.2021 from <https://www.statista.com/statistics/719385/investments-into-fintech-companies-globally/>
16. Swedbank Latvia. (2020). *Latvijas finanšu tehnoloģiju start-up pētījums*. <https://biznesam.swedbank.lv/ievads/finanses/start-up-petijums-53037>, sk. 25.03.2021.
17. Vučinić, M. (2020). Fintech and Financial Stability Potential Influence of FinTech on Financial Stability, Risks and Benefits. *Journal of Central Banking Theory and Practice*, 2, 43 - 66. <https://doi.org/10.2478/jcbtp-2020-0013>

Summary

In this research, the author looked at the *FinTech* industry, its development trends in the world and the development potential in the Latvian market. To achieve the goal, the author researched the meaning of the term *FinTech*, summarized data on the amount of investments and the number of *FinTech* companies in the world, as well as the opinion of various financial sector experts on the *FinTech* industry in Latvia, the current situation and development prospects in Latvia.

It is relatively difficult to define the term *FinTech* because it has a very broad meaning, but the author concludes that the term *FinTech* firstly refers to *FinTech* start-ups that create a new and alternative product or service to traditional services provided by different financial market participants, such as banks and investment service providers. Second, the term *FinTech* also refers to technological solutions of the same financial market participants who improve the convenience, speed and efficiency of the services they provide.

Examining the statistics on the *FinTech* industry, the amount of investments in this sector and the total number of *FinTech* companies in the world, it was concluded that the amount of investments is growing every year, as well as the number of *FinTech* start-ups, however, the Covid-19 crisis will certainly have an impact on the development of this sector, but what effect this crisis will have, whether positive or negative, is currently difficult to predict.

Speaking about the Latvian market, the opinion of financial experts about the *FinTech* industry and its development and opportunities in Latvia practically coincides - already now Latvia is in the first lines of digitalisation and in the future, the *FinTech* industry definitely has perspectives, only the right attitude is needed, both from the state and from the companies themselves.

The hypothesis put forward was confirmed, respectively, the indicators characterizing the *FinTech* industry (investments and number of companies) show the growth of the industry. Given the current situation that over the years, the *FinTech* industry will play an increasingly important role in both the financial world and the global economy, and the development of this industry will bring many more changes in our lives.